

การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

The Development of Buddhist Learning Management System
for Basic Education Institute in Bangkok Area

พระมหาสามารถ ฐานิสฺสโร (อาจคงหาญ)

Phramaha Samart Thanissaro (Artkhonghan)

นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ed.D. Student, Doctor of Education in Teaching Social Studies

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: sarthonghan@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 28 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระบบการจัดการเรียนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (2) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร (3) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และโปรแกรมประยุกต์เพื่อการจัดการเรียนรู้ Moodle: BSMARTS ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร และทดลองระบบกับนักเรียนกลุ่มทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1. ระบบการจัดการเรียนรู้อินคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท สักระยะที่ได้ 6 ระบบ 3หมวด ได้แก่ (1) ระบบการสร้างคุณสมบัติชีวิต (2) ระบบการเรียนรู้มุ่งพัฒนาทักษะทางกาย วาจา และใจ (3) ระบบการเรียนรู้ที่ง่าย สะดวกสบาย และสงบ เหมาะกับคนทุกยุค (4) ระบบการเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์นำไปปฏิบัติได้ (5) ระบบการเรียนรู้เชิงเหตุผลบนความถูกต้อง และ (6) ระบบการเรียนรู้เพื่อความรู้แจ้งความเป็นจริงและนำไปขยายผลได้ และสามารถสังเคราะห์ระบบข้อที่ 1 กับ 2 เป็นหมวดศีลสังเคราะห์ระบบข้อที่ 3 กับ 4 เป็นหมวดสมาธิ และสังเคราะห์ระบบข้อที่ 5 กับ 6 เป็นหมวดปัญญา 2. การ

ออกแบบระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร มี 5 ขั้นตอน เกิดจากการสังเคราะห์ความต้องการระบบของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน โดยใช้โปรแกรมประยุกต์ Moodle เป็นเครื่องมือในการนำเข้าสู่ข้อมูลที่เป็นหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และสามารถแสดงผลผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ผ่านระบบเบราว์เซอร์ และแอปพลิเคชันผ่านมือถือ เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา 3. ประสิทธิภาพของระบบจัดการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้จากการประเมิน พบว่า (1) ความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก (2) ความสอดคล้องของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมาก (3) ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีประสิทธิภาพโดยรวม อยู่ในระดับมาก 4. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผลการทดสอบหลังเรียนได้คะแนนร้อยละ 80 จำนวน 18 คน ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และเมื่อนำคะแนนรวมของผลลัพธ์การสอบหลังเรียนของนักเรียน มาคำนวณตามสูตรของศ. ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ผลปรากฏว่า มีคะแนนเกินเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานทั้ง 2 ข้อ

คำสำคัญ: ระบบการจัดการเรียนรู้, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, การออกแบบระบบ

ABSTRACT

The research studied “The Development of Buddhist Learning Management System for Basic Education Institute in Bangkok Area”. It was research and development (R&D). The objectives were as (1) to study system for Buddhist Theravada scripture. (2) To develop Buddhist learning system in Buddhism in Basic Education Institute Bangkok Area. (3) To evaluate the efficient for System in Buddhism in Basic Education Institute Bangkok Area. The measurement by using mean interview and questionnaire and apply program to manage learning as Moodle: BSMARTS. The recording data and test from exempling group consist of administrator Education Institute Bangkok Area persons and example group for testing persons. It was analyzed by quantitative and qualitative with statistic percentage and standard deviation.

Result had found that: 1. Learning Management System in Theravada Buddhist Scriptures can synthesize 6 systems in 3 categories, namely (1) life balance system (2) learning system aiming to develop physical, verbal and mental skills (3) learning system that is easy, convenient, comfortable and peaceful, suitable for people of all ages (4) a learning system that can be applied to practice, (5) a learning system based on rationality, and (6) a learning system for enlightening the truth and expanding the results And can synthesize the 1st and

2nd system as precepts and synthesize the 3rd and 4th system as samadhi. and synthesize the 5th and 6th system as the category of intelligence 2. The design of the learning management system for Buddhist subjects in basic education institutions under the Bangkok Metropolitan Administration consisted of 5 steps, arising from the synthesis of system requirements of school administrators, teachers and students by using the Moodle application as an input tool. The information is a unit of study in the subject of Buddhism, Grade 5 and can be displayed via the Internet through a browser. and mobile applications to be used as a medium for learning Buddhism subjects 3. The Efficiency of the Buddhist Learning Management System in Basic Educational Institutions Bangkok From the evaluation, it was found that (1) the appropriateness of the learning unit in the subject of Buddhism subjects Grade 5 according to the opinion of experts overall in all aspects (2) the consistency of the learning management system of Buddhist subjects in basic education institutions Bangkok according to expert opinion at a high level (3) Efficiency evaluation results of the Buddhist learning management system in basic education institutions Bangkok According to experts, it was found to be effective overall. at a high level 4. The results of the hypothesis test showed that the results of the post-test received a score of 80% for 18 students, which was higher than the specified criteria. and when taking the total score of the student's post-test results Let's calculate according to the formula of Prof. Dr. Chaiyong Promwong showed that the score exceeded the specified criteria, therefore accepted both hypotheses.

Keywords: Learning Management System, Basic Education Institute, The design of the learning management system

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งกลุ่มวิชาสังคมศึกษา มีความมุ่งหมายในการสร้างพลเมืองของชาติให้มีคุณภาพ สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคมได้อย่างปกติ เป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับมนุษย์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อผลิตคนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่ตลอดเวลา ให้สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ ความรู้สึกรู้ค่าหรือค่านิยมที่ดีงามให้แก่คนในสังคม วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อนักเรียน แต่จากสภาพที่เป็นจริงมักจะพบว่า นักเรียนส่วนมากขาดความสนใจและใส่ใจในการเรียนซึ่งปัจจัยสำคัญเกิดจากวิธีการและรูปแบบการสอนของครู (สมพงษ์ จิตระดับ, 2557) ซึ่งปัญหาการจัดการเรียนการสอนมีหลายปัจจัย จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในด้านสภาพการจัดการสื่อการสอนพบว่า ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย คอมพิวเตอร์และงบประมาณในการจัดทำสื่อไม่เพียงพอ ด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ คือ สื่อการเรียนการ

สอนไม่มีความน่าสนใจ สื่อการเรียนการสอนไม่ทันสมัย ทำให้วงนอนน่าเบื่อ สื่อการเรียนการสอนไม่อยู่ในสภาพพร้อมด้านกิจกรรมการสอน คือ พระภิกษุจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่เข้าใจ ทำให้นักเรียนเกิดความน่าเบื่อและวงนอนมาก กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เป็นแบบเรียบง่าย ชอบให้ทำกิจกรรมแบบเดิม ๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีก นักเรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นวิชาการมากเกินไป (ปรีชา กันธิยะ, 2551) ซึ่งปัญหาดังกล่าวพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้เสนอแนวทางแก้ไขไว้ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ เป็นการนำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยมีจุดเน้นที่การนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยสถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศ (ปรโตโฆสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนด้วยการแสวงหาปัญญา จัดการเรียนการสอนผ่านระบบไตรสิกขา ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรมทางด้านศีล สมาธิและปัญญา โดยทางด้านศีลหรือพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนเองและสังคม ด้านสมาธิหรือด้านจิตใจ เป็นการพัฒนาจิตใจให้มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ และด้านปัญญามีความรู้ที่ถูกต้องมีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครูและโรงเรียนเป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญที่รักและปรารถนาดีที่จะพัฒนาผู้เรียน จุดเริ่มต้นของกระบวนการของการศึกษาในตัวบุคคลมีจุดเริ่มต้นโดยอาศัยความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และอิทธิพลจากภายนอกที่ถูกต้องเป็นแรงผลักดันให้รู้จักพิจารณาโลกและชีวิตที่ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง จะทำให้เกิดสัมมาทิฐิ นำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้อง ซึ่งแหล่งที่มาเบื้องต้นที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ คือปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในเป็นแกนนำของกระบวนการศึกษาทั้งหมด (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538)

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีความสำคัญสำหรับการพัฒนาผู้เรียนเพราะสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตให้ดีขึ้นได้ด้วยการพัฒนากาย วาจา และใจ ดังนั้น วิชาพระพุทธศาสนาจึงถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้ด้านสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้รู้และเข้าใจ ประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รวมทั้งเข้าใจ ตระหนักรู้และปฏิบัติตนเป็นศาสนิกที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้

ที่ผ่านมา มีนักการศึกษาและนักวิจัยได้ศึกษาสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งพบว่า การจัดการเรียนวิชาพระพุทธศาสนามีปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาด้านครูที่มีจำนวนไม่เพียงพอ ปัญหาด้านองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน ปัญหาด้านพฤติกรรมของครูที่ไม่เป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน ปัญหาครูไม่มีทักษะในการผลิตสื่อการสอน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และไม่คอยได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาที่สอน (พระมหามานิตย์ บัวเพชร, 2548) ปัญหาด้านสื่อที่ใช้สอน ไม่น่าสนใจ ไม่ทันสมัย และแหล่งเรียนรู้ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ (พระอธิการกริธา จนทวิโส และคณะ, 2559) ด้านหลักสูตร พบว่า มีเนื้อหาซ้ำซ้อน มีขอบเขตเนื้อหากว้างเกินไป และส่วนมากยังประกอบด้วยหลักธรรมและคำบาลีมากเกินไปจนทำให้ผู้เรียนเกิดความท้อแท้ และเบื่อหน่าย ด้านกระบวนการเรียนการสอน พบว่า ครูขาดเทคนิคการสอนที่ดี ขาดวิธีสอนที่หลากหลาย (จรัญ กาอินทร์, 2540) ด้านการวัดผลประเมินผล พบว่า

ครูผู้สอนขาดการวัดผลและประเมินผลตามความเป็นจริง ส่วนพระมหาพิทักษ์ ลีนาลาด ได้สรุปปัญหาเป็น 2 ด้าน คือ (1) ปัญหาด้านนโยบายการศึกษาของรัฐ และ (2) ปัญหาด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน (พระมหาพิทักษ์ ลีนาลาด, 2548) ซึ่งปัญหาเหล่านี้พระครูสุธีปริยัตยาทร ได้เสนอแนวทางการแก้ไขด้วยการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไว้ 3 แนวทางคือ (1) แก้ไขที่ครูผู้สอนควรมีการศึกษาค้นคว้าและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอน (2) ครูควรเข้ารับการศึกษาอบรมและพัฒนาเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนการสอน และ (3) ควรพิจารณาข้อบกพร่องของตนเองในการจัดการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (พระครูสุธีปริยัตยาทร, 2551)

ขณะที่นักการศึกษาทั้งหลายกำลังหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่นั้น ในปลายปี พ.ศ. 2562 ทั่วโลกได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโคโรนา ไวรัส 2019 (COVID 19) ทำให้สังคมวิถีมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เช่น การใช้ชีวิตปกติใหม่ (New normal) ต้องรักษาระยะห่างทางสังคม (Social distancing) และสวมหน้ากากป้องกันการแพร่และรับเชื้อโรค ประชาชนส่วนใหญ่เปลี่ยนการทำงานในสำนักงานเป็นทำงานที่บ้าน (Work from home) เพื่อปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการปฏิบัติงานนอกสถานที่ตั้งของส่วนราชการ พ.ศ. 2565 ที่ประกาศเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2565 เช่นเดียวกับสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครเกือบทุกแห่ง ต้องถูกประกาศปิดทำการลงชั่วคราว และเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ส่งผลให้การเรียนการสอนมีความยุ่งยากมากขึ้น และทำให้ประสิทธิผลของการเรียนการสอนลดลง ในขณะที่การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนายิ่งส่งผลต่อผู้สอนและผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การนำเทคโนโลยีด้านระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนามาใช้จึงเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนดังกล่าว และสอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาของนายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครด้วย ผู้วิจัยจึงมีสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดียิ่งขึ้นในยุคปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบการจัดการเรียนรู้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ 1. ผู้บริหารระดับผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2565 รวมทั้งสิ้นจำนวน 437 คน จากสถานศึกษา จำนวน 437 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 50 สำนักงานเขต 2. ครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร อ้างอิงรายงานประจำปีการศึกษา 2564 รวมทั้งสิ้นจำนวน 14,535 คน จากโรงเรียนจำนวน 437 โรงเรียน ในพื้นที่กรุงเทพมหานครรวม 50 สำนักงานเขต ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานคร 3. นักเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2565 รวมทั้งสิ้นจำนวน 261,160 คน จากโรงเรียนจำนวน 437 โรงเรียน และ 4. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1. เป็นผู้บริหารระดับผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2565 กำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผู้บริหารในเขตทวีวัฒนา จำนวน 5 คน 2. ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในเขตทวีวัฒนา ที่ได้มา โดยจับสลากรายชื่อครู จำนวน 5 โรงเรียน ๆ ละ 5 คน รวม 25 คน แล้วจับสลากรายชื่ออีกครั้งเพื่อเป็นตัวแทนครูผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน และเลือกรายชื่อครูสำรองอีก 2 รายชื่อ รวมเป็นครูกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 7 คน 4. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สุ่มแบบเจาะจงจากโรงเรียนในเขตทวีวัฒนา จำนวน 22 คน จากประชากรนักเรียนในโรงเรียน รวม 5 โรงเรียน โดยเลือกโรงเรียนตั้งพิรุฬห์ธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษา 2. แบบสอบถามความต้องการและพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ใช้ระบบ 3. แบบประเมินด้านความเหมาะสม ความสอดคล้อง และประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาผ่านแอปพลิเคชัน Moodle

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษาได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วร่างแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความตรงของเนื้อหา

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการและพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของครูและนักเรียนได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหา

ขั้นตอนการดำเนินการสร้างแบบประเมินระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วร่างแบบประเมินระบบฯ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความตรงของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดการเรียนรู้ (LMS) ตลอดจนศึกษาองค์ประกอบและความสามารถในการทำงาน (Features) ของระบบการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ใน

ปัจจุบัน และศึกษาในส่วนของสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อใช้ประกอบเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ระบบการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้เชี่ยวชาญโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งใช้หลักเกณฑ์การให้คะแนน ระหว่าง 0.50 – 1.00 มีความเที่ยงตรง ใช้ได้ พบว่า ข้อคำถามผ่านเกณฑ์การทดสอบดัชนีความสอดคล้อง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อถือได้เท่ากับ 0.873 ซึ่งมากกว่า 0.5 และมีค่าเข้าใกล้ 1.00 แสดงว่า ข้อมูลในแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมจำแนกเป็น 1. การเก็บข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการศึกษาเอกสารวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การบันทึกในตารางสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ 2. การเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการบันทึกสาระสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) ได้แสดงทัศนะในแต่ละด้าน 3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้วิธีส่งแบบสอบถามโดยตรงต่อผู้ให้ข้อมูล และ 4. การเก็บรวบรวมข้อมูลผลสัมฤทธิ์โดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เป็นการสังเคราะห์เนื้อหาหลักธรรมจากพระไตรปิฎก ตีความหลักธรรม โดยใช้ดุลยพินิจของผู้วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผลการวิจัย

1. ระบบการจัดการเรียนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการค้นคว้าหลักธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกแต่ละปิฎก โดยผู้วิจัยเลือกหลักธรรมที่เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์เป็นหมวดหมู่ เป็นประเด็น และอธิบายขยายความตามนัยที่ปรากฏในพระไตรปิฎก พบว่า ได้หลักการ 6 ข้อ 3 หมวด ได้แก่ (1) การสร้างความสมดุลชีวิต (2) การเรียนรู้อย่างเป็นระบบมุ่งพัฒนาทักษะทางกาย วาจา และใจ (3) การเรียนรู้ที่ง่าย สะดวกสบาย และสงบ เหมาะกับคนยุคใหม่ (4) การเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์นำไปปฏิบัติได้ (5) การเรียนรู้เชิงเหตุผลบนความถูกต้อง และ (6) การเรียนรู้เพื่อความรู้แจ้งความเป็นจริงและนำไปขยายผลได้ จากหลักการ 6 ข้อ สังเคราะห์ข้อที่ 1 กับ 2 เป็นหมวดศีล สังเคราะห์ข้อที่ 3 กับ 4 เป็นหมวดสมาธิ และสังเคราะห์ข้อที่ 5 กับ 6 เป็นหมวดปัญญา

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการการจัดการเรียนรู้ (Learning Management System Requirements: LMS) ของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู และนักเรียน พบว่า ส่วนมากเป็นผู้บริหารเพศหญิง อายุระหว่าง 35- 55 ปี ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการและผู้อำนวยการในโรงเรียนขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร มีประเด็นพื้นฐานเพื่อประกอบการออกแบบระบบ พบว่า ในช่วงแรกของการระบาด ทุกคนต่างหวาดระแวงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโรค และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID 2019) ให้ปิดสถานศึกษาเพื่อป้องกันการระบาดของโรค ทำให้การเรียนการสอนและการสอบไม่เป็นไปตามแผนปฏิทินการศึกษาที่ได้วางไว้ ผู้บริหารเห็นสอดคล้องกันที่ควรนำระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาและวิชาอื่นๆ เข้ามาช่วยในการเรียนการสอน โดยมีความเห็นว่า มีปัจจัย

ที่เกื้อหนุนสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคนิค เช่น การบริการด้านอินเทอร์เน็ต ที่ทางโรงเรียนควรเตรียมพร้อมให้นักเรียนสามารถเข้าใช้ได้ทั้งผ่านคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ แท็บเล็ต และสมาร์ทโฟน โดยทางโรงเรียนมีระบบ Wi-Fi ให้บริการ ได้แก่ปัจจัยด้านซอฟต์แวร์ ปัจจัยด้านฮาร์ดแวร์ และผู้บริหารให้ความสำคัญกับระบบการศึกษาแบบใหม่ โดยมีนโยบายให้ครูใช้โปรแกรมประยุกต์เพื่อการเรียนรู้ในแบบต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงได้ ประหยัดและปลอดภัย ในส่วนของครูมีความเห็นว่าการสอนออนไลน์ไม่ยุ่งยาก ในขณะที่นักเรียนโดยมากชอบการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์

3. การพัฒนาระบบต้นแบบ (Prototype) มีแนวคิดหลักในการออกแบบเพื่อแก้ปัญหา ในหลายมิติ ได้แก่ (1) มิติด้านสังคม เช่น ปัญหาการเผชิญหน้ากับโรคระบาด ปัญหาโลกร้อน (2) มิติด้าน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ ปัญหาความขาดแคลนครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา และปัญหาความชัดเจนด้านหลักสูตร (3) มิติด้านความเป็นสากลเพื่อการเข้าถึงเนื้อหาทางพระพุทธศาสนาได้ง่ายขึ้น ไม่ประกอบด้วยกาล นำมาสู่การออกแบบโครงสร้างโปรแกรมประยุกต์ Moodle ในชื่อ **BSMARTS : The Buddhist Studies Moodle Application for Resultant Teaching System**

4. พัฒนาเครื่องมือ เกิดจากการวิเคราะห์ศักยภาพและความเป็นไปได้จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับเครื่องมือการสอนและพฤติกรรมการสอนออนไลน์ของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร และพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยเครื่องมือมีองค์ประกอบสำคัญ (1) Human ware (ระบบคน) (2) Hardware (ระบบเครื่อง) และ (3) Software (ระบบเครือข่าย)

5. การติดตั้งระบบในเซิร์ฟเวอร์ (Server) เป็นการเช่าพื้นที่ Hosting จากผู้ให้บริการ เพื่อมีพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในฐานข้อมูล (Database) ผู้วิจัยเลือกคุณสมบัติเซิร์ฟเวอร์ระดับพื้นฐาน มีหน่วยความจำ และแบนด์วิธที่เหมาะสมกับการติดตั้ง Software ของระบบ พร้อมทั้งเชื่อมต่อกับเซิร์ฟเวอร์และระบบฐานข้อมูลเพื่อจัดเก็บ นำเข้าสู่ระบบ และแสดงผลผ่าน URL: <https://bsmarts.online> หรือ <https://bbs.baworn.com> หรือ <https://worldbud.online> พร้อมทั้งตั้งชื่อโปรแกรมประยุกต์เพื่อการเรียนรู้ว่า “BSMART”

6. การติดตั้งระบบการลงทะเบียน หลังจากเช่าบริการ Hosting และจดทะเบียนโดเมนเนม และเชื่อมต่อเซิร์ฟเวอร์ (Server) แล้ว ผู้วิจัยได้ลงทะเบียนการใช้แอปพลิเคชัน Moodle ผ่านเครื่องมือจัดการเว็บไซต์ของบริษัทผู้ให้บริการ Hosting และติดตั้งลงทะเบียนเข้าใช้แอปพลิเคชัน

7. ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนากับระบบ BSMARTS เป็นการสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนากับหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก

8. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา จากข้อมูลแบบสอบถามที่ได้จากครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 11 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความเห็นความเหมาะสมโดยรวมทุกด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

9. ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ความเห็นความเหมาะสมโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

10. ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา พบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่า ระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพโดยรวม อยู่ในระดับมาก

11. ผลการทดสอบสมมติฐาน (1) “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนผ่านระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน” พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 17.05 สูงกว่าก่อนเรียน โดยมีค่าเฉลี่ย 12.59 (2) “ประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80” โดยกำหนดตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ จำนวนนักเรียนร้อยละ 80 ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ได้คะแนนร้อยละ 80 ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือ นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนครั้งนั้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า E_1 มีนักเรียนทดสอบหลังเรียนได้คะแนนร้อยละ 80 จำนวน 18 คน ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และ E_2 เมื่อนำคะแนนรวมของผลลัพธ์การสอบหลังเรียนของนักเรียน ทหารด้วยจำนวนนักเรียน 22 คน คูณด้วยจำนวน 100 แล้วหารด้วยคะแนนเต็มของข้อสอบหลังเรียน (20 คะแนน) ผลปรากฏว่า ได้เกณฑ์ 85.22 เกินเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้น ผลการทดสอบสมมติฐาน จึงพบว่า $E_1/E_2 = 81.81/85.22$ มีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้สอนได้

5. อภิปรายผล

1. ระบบการจัดการเรียนในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักการเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนรู้ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก พบว่า ได้หลักการ 6 ข้อ 3 หมวด ได้แก่ (1) การสร้างความสมดุลชีวิต (2) การเรียนรู้อย่างเป็นระบบมุ่งพัฒนาทักษะทางกาย วาจา และใจ (3) การเรียนรู้ที่ง่าย สะดวก สบาย และสงบ เหมาะกับคนยุคใหม่ (4) การเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์นำไปปฏิบัติได้ (5) การเรียนรู้เชิงเหตุผลบนความถูกต้อง และ (6) การเรียนรู้เพื่อความรู้แจ้งความเป็นจริงและนำไปขยายผลได้ จากหลักการ 6 ข้อ สังเคราะห์ข้อที่ 1 กับ 2 เป็นหมวดศีล สังเคราะห์ข้อที่ 3 กับ 4 เป็นหมวดสมาธิ และสังเคราะห์ข้อที่ 5 กับ 6 เป็นหมวดปัญญา มีสอดคล้องกับทฤษฎีเชิงระบบ โดยปัจจัยนำเข้าคือศีล ปัจจัยกระบวนการคือสมาธิ และปัจจัยผลผลิตคือปัญญา ถือว่าเป็นระบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนามนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของพุทธทาส ภิกขุ ที่กล่าวไว้ในหนังสือคู่มือมนุษย์ ในขณะที่ระบบการเรียนในทางพระพุทธศาสนามีองค์ประกอบสำคัญ เช่น คน ซึ่งได้แก่ ครู/อาจารย์ผู้สอน นิสิต/นักศึกษาผู้เรียน

หลักสูตรคือหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน องค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ หลักปรียัติ สัทธิธรรม หลักปฏิบัติสัทธิธรรม และองค์ประกอบแห่งผลผลิตได้แก่ ปฏิเวธสัทธิธรรม

2. การออกแบบและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

การออกแบบและพัฒนาระบบเป็นวางขอบข่ายของหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 และการพัฒนาระบบการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาผ่านระบบออนไลน์ โดยดำเนินการ 5 ขั้นตอน

2.1 การสำรวจความต้องการและพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียน เพื่อวิเคราะห์ความจำเป็นของระบบในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านต่างๆ เช่น ความถี่ในการเข้าใช้งาน อินเทอร์เน็ต โปรแกรมประยุกต์ที่ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ และความยุ่งยากในการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งพบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนมีความต้องการใช้ระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา และเห็นว่าการสอนด้วยระบบออนไลน์ไม่ยุ่งยากสำหรับครู และนักเรียนมีความชอบเรียนด้วยระบบออนไลน์ แต่ทางโรงเรียนต้องปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตของโรงเรียนให้มีความเสถียรเพียงพอต่อการเข้าใช้งานของนักเรียนพร้อมกันเป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับมานิตย์ บัวเพชร (2548)

2.2 การพัฒนาระบบต้นแบบ (Prototype) เป็นการวิเคราะห์ปัญหาที่ต้องใช้ระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่ออกแบบแล้วสามารถแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งปรากฏว่า มี 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ (1) ปัญหาด้านสังคม ได้แก่ ภาวะโลกร้อน ปัญหาโรคระบาด และความเหลื่อมล้ำด้านในการเข้าถึงข้อมูล (2) ปัญหาด้านการเรียนรู้ ได้แก่ ความเป็นเอกภาพของหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน และทรัพยากรครูผู้สอน สอดคล้องกับพระมหาพิทักษ์ สีนาลาด (2548) และ (3) ปัญหาด้านเทคโนโลยี ได้แก่ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ วิถีชีวิตปกติใหม่ และนวัตกรรมการสื่อสาร สอดคล้องกับพระครูสุธีปริยัตยาทร (นำมาสู่การออกแบบระบบต้นแบบ ผนวกกับหลักไตรสิกขา 3 จนได้ต้นแบบระบบ BSMARTS

2.3 การพัฒนาเครื่องมือ (Tools) เป็นการวางเป้าหมายการพัฒนาด้านบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ครูผู้สอนและผู้เรียน โดยใช้ซอฟต์แวร์ระบบการจัดการเรียนรู้ Moodle เป็นระบบหลัก และพัฒนาฮาร์ดแวร์ให้ทันสมัยมีความพร้อมสำหรับการติดตั้งระบบในขั้นตอนต่อไป เพื่อแก้ปัญหาความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา ใช้เป็นสื่อการสอน แก้ปัญหาครุขาด และสร้างนวัตกรรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคใหม่ สอดคล้องกับจรรย์ กาอินทร์ (2540)

2.4 การติดตั้งระบบ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) การติดตั้งระบบพื้นฐานโดยใช้เซิร์ฟเวอร์ของมูลนิธิ บวรเพื่อการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการสนับสนุนระบบการจัดการเรียนรู้ของโปรแกรมประยุกต์ Moodle พร้อมทั้งจดทะเบียนโดเมนหลักเพื่อใช้เข้าสู่ระบบผ่าน URL: <https://www.bsmarts.online> และ <https://www.worldbud.online> โดยมีโดเมนย่อยที่ใช้เป็นฐานข้อมูลคือ <https://bls.baworn.com> (2) ติดตั้งซอฟต์แวร์ BSMARTS ที่ได้พัฒนาและหาประสิทธิภาพแล้ว และ (3) ติดตั้งหน่วยการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.5 การทดสอบระบบการใช้งาน เป็นกระบวนการวิเคราะห์ผลระบบก่อนนำไปใช้ทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อนของระบบและวิเคราะห์ความเสี่ยงของระบบเพื่อวางแนวทางการการแก้ไข

ปัญหาหรือประสบกับอุปสรรคน้อยที่สุด สอดคล้องกับกนกรัตน์ ตั้งสุขเกษมสันต์ (2552) และชวนิดา สุวานิช (2553)

3. การประเมินประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

การประเมินประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ ครูผู้สอน และนักเรียนเป็นผู้ประเมินประสิทธิภาพ ได้แก่

3.1 ความเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมระดับมาก แสดงให้เห็นว่าหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมสำหรับสอน โดยมีวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้เหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านศีล สมาธิ และปัญญา แต่ควรตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาอย่างละเอียด และเพิ่มจุดสนใจในเนื้อหาให้มากขึ้น สอดคล้องกับพระมหาประเสริฐ ชาตเมธี (2561)

3.2 ความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สอดคล้องจากครูผู้สอนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่าด้านตัวอักษรและสีมีความสอดคล้องกัน แต่ควรพัฒนาบทเรียนของหน่วยการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์กันมากขึ้น และควรมีกิจกรรมที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ สอดคล้องกับปรีชา กันธิยะ (2551)

3.3 ความเหมาะสมของระบบการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่าด้านการเรียนการสอนมีความเหมาะสมมากที่สุด แสดงว่าระบบการเรียนวิชาพระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากรายงานผลนั้นส่วนมากเป็นหน้าที่ของผู้ดูแลระบบ ดังนั้น ประสิทธิภาพการรายงานผลจึงมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ

3.4 การประเมินประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวัดประสิทธิภาพระบบโดยรวมขั้นตอนสุดท้าย 4 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมของประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าระบบมีประสิทธิภาพที่สามารถนำไปใช้สำหรับการเรียนการสอนได้

3.5 การวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มทดลองเพื่อวัดประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและเมื่อวัดประสิทธิภาพพบว่าได้ผลเกินเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่า ระบบระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถนำไปใช้สำหรับสอนนักเรียนได้

4. การทดสอบสมมติฐาน

4.1 “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนผ่านระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน” พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน แสดงว่าการเรียนการสอนผ่านระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เกิด

ประสิทธิภาพในเชิงบวก แสดงให้เห็นว่า ระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่นำเทคโนโลยีมาใช้ทำให้เกิดการกระตุ้นการเรียนรู้แบบใหม่ที่เรียกว่าประสบการณ์ครั้งแรก สอดคล้องกับลาติฟาและคาวิตา (2564)

4.2 “ประสิทธิภาพของระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ประสิทธิภาพตามสูตร $E_1/E_2 = 81.81/85.22$ แสดงว่าระบบนี้มีประสิทธิภาพในการนำใช้สอนได้ สอดคล้องกับชวนิดา สุวานิช (2553)

6. สรุป

ภัยพิบัติโรคระบาดของโรคโคโรนาไวรัส 2019 (COVID 19) ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เช่น การใช้ชีวิตปกติใหม่ (New normal) ต้องรักษาระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ประชาชนส่วนใหญ่เปลี่ยนการทำงานในสำนักงานเป็นทำงานที่บ้าน (Work from home) เช่นเดียวกับสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครเกือบทุกแห่ง ต้องถูกประกาศปิดทำการลงชั่วคราว และเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ส่งผลให้การเรียนการสอนมีความยุ่งยากมากขึ้น และทำให้ประสิทธิผลของการเรียนการสอนลดลง ในขณะที่การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนายังส่งผลต่อผู้สอนและผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การนำเทคโนโลยีด้านระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนามาใช้จึงเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนดังกล่าว

บี ส มาร์ท (BSMARTS: The Buddhist Studies Moodle Application for Resultant Teaching System) เป็นระบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) ผ่านโปรแกรมประยุกต์หรือแอปพลิเคชันมูเดิ้ล (Moodle) ซึ่งเป็นระบบที่ออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาพระพุทธศาสนาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5) สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยได้จากสังเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 6 หลักการ 3 หมวด เพื่อให้ผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ได้รับผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์ทั้ง 6 ด้าน โดยจัดองค์ประกอบของระบบการจัดการ 3 ระบบ คือ (1) การจัดการทรัพยากรบุคคล (Human Ware) (2) การจัดการทรัพยากรสนับสนุน (Hardware) และ (3) การจัดการเนื้อหาวิชา และโปรแกรมประยุกต์เพื่อการเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชัน Moodle Software

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 วิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของนักเรียน เพราะเป็นวิชาที่สามารถปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรม แต่เนื่องจากความขาดแคลนครูผู้สอน ทำให้วิชาพระพุทธศาสนาถูกลดบทบาทความสำคัญลง ดังนั้น คณะสงฆ์หรือหน่วยงานรับผิดชอบการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาควรนำระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาไปขยายผลโดยการออกแบบแอปพลิเคชันที่เป็นของคณะสงฆ์และพัฒนาให้มีเนื้อหาหลายภาษา

1.2 มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรกำหนดภารกิจเฉพาะในด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยการจัดอบรมเทคนิค วิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้กับพระนิสิต/นักศึกษาที่สนใจจะสอนวิชาพระพุทธศาสนา

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

- 2.1 ควรนำระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา BSMARTS ไปใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศ
- 2.2 ควรอบรมให้ความรู้ระบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาให้กับครูพระสอนศีลธรรม ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา และนักศึกษา/นิสิตที่สนใจ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1 ควรศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร
- 3.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานครกับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนภูมิภาค

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2551). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาส ภิกขุ. (2563). **คู่มือมนุษย์ (ฉบับสาระสำคัญ) 114 ปี ชาตกาล อาจารย์พุทธบูชา 2563**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- แสง จันทร์งาม. (2540). **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- กนกรัตน์ ตั้งสุขเกษมสันต์. (2552). “การผลิตหนังสือนิทานพื้นบ้านเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สำหรับเด็กด้อยโอกาสจังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จรัส กาอินทร์. (2540). “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชวนิดา สุวานิช. (2553). “การพัฒนารูปแบบระบบบริหารการจัดการเรียนรู้แบบเคลื่อนที่ (mLMS) ผ่านเครื่องช่วยงานดิจิทัลส่วนบุคคล (PDA)”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรีชา กันธิยะ. (2551). “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสยาม.